

digestiu de l'ocell» (Esterrí de Cardós), i amb aquesta forma s'usa fins a Artesa i el Sió segons *AlcM*; d'altra banda *garganxó* tort. «nou del coll, larinx» (BDC III, 98; Moreira, *Folk. Tort.*, 170), que s'estén per una banda fins al Maestrat, al qual deu correspondre el *garganxó* del Lab.;⁸ però allà defineixen millor *gargant-xó* «gola, gargamell» (Maestr., PnaCast., GaGirona): «abraonats, com dos gossos / de presa --- / ab fort panteix esbufeguen, / i les mans busquen a pressa els *gargantxons*; / en semblant rebolcadissa, / xafen tota la matissa / del contorn ---», *Seidia*, 203; i fins a Ribagorça: parlant d'un que no és devot i no vol comprar la butlla: «pues me pareix qu'el *garganchó* ya 'l tiene ben fino! Massa! Y coma que l'estómagó moltas cosas no las hi admite ---», Açanui (full parr., 22-III-59); *AlcM* localitza *gargaçó* en tot el domini cat. occid. i val., des de Bonansa i Tamarit fins a Sueca i Biar. *Garganxonada*.

En aragonès la forma mossàrab (o basquitant) s'ha propagat fins a l'Alt Aragó, Fonz *gargançon* (Griera, *ZRPb*. LXV, 237); Casac. anota *garganchón* per a 'esòfag' a Casp, Puebla de Ijar, Plan, Bielsa i Ansó (BDC XXIV, 171), Kuhn *gargantšón* a Echo i Lanuza de Tena (*RLiR* XI, 211, 238), i a Plan en confirmaren que és l'esòfag, però que ja s'està antiquant (1965).

Extret regressivament: *gargansa*. I formació paral·lela amb *-ss-*: *+gargassada* 'riallada' «unes grans *gargasades* de riure», pall. (Braní, 1959). *Gargaix* 'gargall' emp., cerd., Gxa., segons *AlcM*; cf. *gargajar* en el gironí OPou: «*suziedats*: escupir --- *gargajar* excrementum oris vel gutturis; *gargajar sovint*: frequentes excretiones; *suor: sudor ---*» (*TbPu.*, 233) ¿grafia imperfecta? O és contracció de *gərgə(i)rəžá?* *Gargàs* maestr.

Engargussar-se 'ennuegar-se el menjar, embussar-se una canonada' [DFA., no encara en Lab.]; Vogel amb una grafia *-osar* que no correspon a la pron. del present *əŋgərgúsə*, que recordo haver oït des de jove. No n'hi ha notícia anterior a *La Colla del Carrer* de Pons i Mass., c. 1870, d'on ja en cita un cas el DAg., aplicada a una persona que «no podem pair», com el següent: «com vianda presa ab escrúpul, se *m'engargussà* a la gorja al primer tast» (C. del C. XII, p. 152): «les campanes tritllegen sedasseres, *engargussant-se* en la seva crida, amb picardies d'escolà ---», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, XIII, p. 204). També n'hi ha un ús transitiu, que m'és ben conegut de fa molts anys en la llengua parlada, encara que no tan difós («està desganat i li ho ha hagut d'*engargussar*»): «La Dida --- i Les Joies de la Roser agradarien més al nostre públic que les horribles mistificacions d'Ibsen que se li *engargussen* com a teatre modern, concepcions tenebroses ---», Coromines (*Xènies Pitarra* x, en el llibre *El Perfecte Dandi*, p. 116; l'autògraf portava que se li serveixen, però ho canvià així en la primera impressió, *Rev. Catalunya*, nov. 1939). *Agargussar*. *Esgargussar-se*. *Engargús*. *Engargussament*.

En lloc d'això s'ha usat *engargallar* «infundir alguna cosa dins la boca d'algú; *engargantar* ---» (Lab. 1839) i ja en Belv., però només en l'acc. figurada «explicar alguna cosa ab la possible claredat: *decir dele-*

treando ---». Només en tinc notícia de la Baixa Ribagorça: «No he visto res de la festa! La música ni sentí-la... y, he 'nsopegau que dos días que va passà la ronda, estava al cabo-casa <'en el terrat'> *engargallan(t)* la lloca...», Açanui (full parr. 19-v-57), ço que m'expliquen a Alins de Ll. «la lloca quan cova no té esma de menjar: cal ficar-los el menjar a la boca, engargussar-los-el» (1965).

Ara bé, potser això ens pot ajudar a comprendre (o almenys hi haurà participat a la creació) l'adj. *gargot* aplicada a l'ou *gargot* 'ou nial, huevo duro' (PnaVic, Collsacabra, *AlcM*, recordo que ho usava Mn. Griera); mot que, altrament significa, en altres llocs, 'gàrgara' i 'rogall de la mort' i que es registra només des de Belv. i Lab. 1839, però solament en l'acc. «garabatos; informes litteras», tots ells també onomatopeics o de creació expressiva, paral·lela. D'altra banda amb lateral: *huevo gargol* «huevo batueco o huero», arag. (Borao), murc. *gárgol* (GaSoriano, i allí ja 1621); i que existí en mossàrab en la forma *gárgal* (PALc) i fins i tot en àrab *gárgal* 'estar fet malbé un ou, un meló' ja registrat pels diccs. clàssics del Djauhari i el Firuzabadi, però la seva estructura fa dubtar que sigui pròpiament semític (cf. BDC XXIV, 25; DCEC, 681b26ss.).

Altrament *gargotades* 'inflaments o botides d'un corrent d'aigua en curs precipitat' («en *Los Galls* lo riu feia ~», Talarn, 1957). *Gargotar*, *gargotejar*, *gargoteig*. *Garguirot* 'gargot, lletra de mal traçat', no deu ser solament de Benassal (*AlcM*), perquè sembla que metonímicament ho apliquen en termes afectius o hipocorístics a una escriptura o document, en el Migjorn: «en es papés y pintes —és una comparansa—: una plana de solcs en un *garguilot*; en això y quatre ro<d>als de terra en El Secanet, avàn!», *Canyissaes*, 21; tot i ser documentada abans, l'altra acc. deu ser més secundària (pròpiament 'cop donat en un girant de mà, com un traç d'escrit'); *garguiròt* «papirote, y ordinariamente capirote» (CRos, *Voc.*; Sanelo, fº 5, 83), després dissimilat en *garguilot* (Vocab. de Fullana).

DERIV.: Veg. a dalt per als primaris, els més importants, i d'altres. *Esgargamellar-se* [«desgañitarse», Bulb.; és notable que el DAg. el doni com a propi de Mall., perquè és popular i usadíssim cat. central; ja l'usava MilàF en una composició juvenil]: «Molts surten a les finestres, / molts se n'hi van al costat; / ab 'gràcies-a-Déu' y 'vives' / s'*esgargamellan* cridant / ---» (*Cas veritable*, v. 74, O. Cat. Gili, p. 308). *Engargamellar*. *Desgargamellar-se*.

Gargallejar; *gargalleig*, llejament. *Gargallera*. *Gargalló* tarr. (BDC VI, 45). *Gargallós*. *Engargall*.

Gargamellejar, *-melleig*.

Gargantell. *Gargantella*; *gargantilla*. *Garganter* (segle XV, DAg.).

¹ Traduït amb un alemany dialectal *di liel*, que sembla emparentat amb l'oc. ant. *leula*, fr. *luelle* (cat. *neulella*, prov. *niuleto*, a-it. *nuvola*) i per tant significaria més aviat 'gargamelló, úvula'. —² Per l'extrem N. s'allargassa *gargamello* fins alguna vall de la prov. de Burgos (G. de Diego), i contaminat amb